

Sayı: 2009/16
Tarih: 21.06.2009

10 yılda 29 milyar liralık teşvikle sadece 120 bin 993 kişiye istihdam yaratıldı

Son dönemde açıklanan 3 milyar TL'lik en kapsamlı teşvik paketiyle 500 bin kişiye istihdam yaratılması hedeflenirken son 10 yıllık dönemde 29.5 milyar TL'lik teşvik desteğiyle sadece 120 bin 993 kişiye istihdam yaratıldı.

Devrim olarak nitelendirilen ve özellikle ilaçtan gıdaya ve kimyaya kadar birçok sektörün beğendiği yeni teşvik paketi 3 milyar liraya mal olacak. Devletin ülke ekonomisinin gelişmesi ve istihdam yaratması için uyguladığı teşvik politikası kapsamında 1999 yılından bu yana tarım, madencilik, imalat, enerji ve hizmet gruplarında toplam 3 bin 781 yatırım teşvik belgesi verildi. Küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ) de dahil olduğu sektörlerde yatırım teşvik belgelerine karşılık 29 milyar 534 milyon 291 bin 630 lira nakit yatırım desteği verildi. Ancak son 10 yılın bilançosu arzulan istihdam başarısını teşvikle yakalayamadığını gösterdi. Son 10 yılda 29 milyarlık teşviğe karşılık sadece 120 bin 993 kişiye istihdam yaratıldı.

Yeni teşvik paketinin yankıları sürerken, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMMÖ) teşvik desteklerinin yıllar itibariyle istihdama katkısına yönelik bilançosunu çıkardı. İSMMMÖ'nun Hazine Müsteşarlığı ve KOSGEB verilerinden yararlanarak hazırladığı "Teşvik ve İstihdam" raporuna göre teşvikle gelen istihdamda en başarılı yıl 2003 olarak gözlendi. 2004 yılı ve sonrasında enerji sektörüne verilen yatırım teşvikleriyle istihdama destek verildi. Son iki yıllık zaman diliminde ise sağlık sektörünün istihdamda yükü göğüslediği dikkat çekti.

İSMMMÖ Başkanı Yahya Arıkan, verilere ilişkin yaptığı değerlendirmede teşviklerin bugüne kadar istihdam yaratmada yeterince başarılı olmadığını söyledi. Belli sektörlerle zaman zaman istihdama katkı sağlansa da kalıcı çözümlere ihtiyaç olduğuna dikkat çeken Arıkan, yeni teşvik paketi ile de arzu edilen işgücünün yaratılmasının güç görüldüğünü kaydetti. Genel hatlarıyla teşvik paketinin iş dünyasından geçer not aldığını belirten Arıkan, "SSK ve prim yükünün kalkması geç kalınmış ancak yerinde bir karar. Yeni teşvik paketi 12 sektörü kapsıyor ve söz konusu sektörler belli bölgelere ayrılmış durumda. 3'ncü ve 4'ncü bölgelerde yatırım yapacak

olan sanayici ve işletmeciler bu bölgelerde nitelikli işgücünü bulmakta zorluk çekeceğinden çalışanların yüzde 30'u büyük şehirlerden bu bölgelere göç edecek gibi görünüyor. Bu da yeni istihdam yaratılmasından daha çok istihdamın bölgelere kayması olarak yansıyabilir. Üstelik geçmiş yıllarda olduğu gibi istihdamın belli sektörlerde yoğunlaşması da risk oluşturmaktadır" dedi. Yeni istihdam paketi kapsamında, 30 Nisan dan itibaren istihdam yaratan sanayicinin SSK işveren payını devletin ödemesinin fevkalade olumlu bulunduğunu belirten Arıkan şunları kaydetti:

" Küçük bir destekle hayata döndürülecek çok firma var. Bunu bir seferberlik gibi görüp hep birlikte değerlendirmeliyiz. Ancak açıklanan teşvik paketinin finansman kaynağı belirsizdir. 9. Kalkınma Planı, Orta Vadeli 2009 Programı ile de tutarlı değildir. Paket, kısa vadede çalışanların ve işverenlerin sorunlarına çözüm getirmemektedir. Bu noktada yurt içi talebi canlandıracak etkin önlemler alınması büyük önem taşımaktadır. İhracatı destekleyecek herhangi bir teşvik de söz konusu değildir. Teşvik sisteminden yararlanacak illerin gruplandırılması toplumda ciddi tartışmalara yol açmaya başlamıştır. Bu konuda şeffaflığın kesinlikle sağlanması gerekmektedir. Zaten bozulmuş olan bütçe dengesi bu paketin maliyeti ile daha da olumsuz hale gelecektir. Ayrıca bu teşviklerin 2010 yılı sonu ile sınırlandırılması yatırımlar konusunda beklenen sonuçları doğurmayabilecektir. Yatırım, üretim ve talep artırıcı tüketim teşviklerinin birlikte ele alınması, bütünlüklü bir yapı içinde planlanması krizden çıkışı hızlandırabilir. Ekonomi politikasının bütün unsurlarının ekonomide büyüme ivmesinin yakalanmasını hedeflemesi önemlidir. Bu çerçevede sosyal boyutu olan yeni bir ekonomik program yapılması, teşvik önlemlerinin de bu program çerçevesinde planlanması çok daha yararlı olabilir."

İSMMMÖ nun " Teşvik ve İstihdam " raporundaki diğer saptamalar şöyle:

Hizmet teşviklerinde istihdam artıyor

* Son 10 yıllık sürede yatırım teşvik belgesi alıp istihdam yaratan sektörlerin alt dağılımına bakıldığında da ilginç bir tablo ile karşılaşıyor. İmalat sektörü içinde yer alan dokuma ve giyimde 2 milyar 712 milyon liralık teşviğin karşılığı olarak 28 bin 267 kişiye iş yaratılırken, bu rakam 1 milyar 571 milyon liralık teşviğe karşın turizm sektöründe 12 bin 127 kişi olarak dikkat çekiyor.

* Teşvikle gelen istihdamda son 10 yılda gıda ve içki alanındaki yeni istihdamın sayısı 12 bin 213, sağlık sektörünün sağladığı istihdamın sayısı da 14 bin 549 olarak görünüyor.

* Teşvik miktarı 8 milyar 600 milyon lira olmasına karşın istihdama en az katkıyı enerji sektörü sağlıyor. Söz konusu sektörün devletten son 10 yılda aldığı 8.6 milyar

liralık teşvik tutarına karşılık sağladığı istihdam sadece 5 bin 142 kişi. Hizmet sektörü içinde yer alan kalemler arasında ulaştırma, turim, ticaret, eğitim, sağlık ve altyapı gibi sektörler yer alıyor. Yeni teşvik paketinde eğitime ve altyapıya desteğin artırılması ise bu iki hizmet kolunda son 10 yılda oluşan 41 bin istihdamın 100 bine çıkacağı olasılığını artırıyor.

	1.999	2.000	2.001	2.002	2.003	2.004	2.005	2.006	2.007	2.008	2.009
1-TARIM	4.682	5.390	3.074	3.241	4.081	6.431	4.909	4.006	3.079	3.243	890
2-MADENCİLİK	2.758	2.625	2.246	6.499	14.540	7.851	8.247	4.406	4.684	5.160	1.137
3-İMALAT	91.656	90.759	62.810	87.972	109.267	99.153	89.404	62.903	83.462	66.478	11.158
4-ENERJİ	542	1.720	1.232	311	427	1.115	890	1.452	4.930	5.142	394
5-HİZMETLER	93.644	86.259	37.859	44.818	53.550	51.695	75.215	50.056	54.575	40.970	5.647
TOPLAM	193.282	186.753	107.221	142.841	181.865	166.245	178.665	122.823	150.730	120.993	19.226

İmalat sektörüne 11 milyarlık teşvik verildi

* İmalat sektörü gıda ve içki, dokuma ve giyim, orman ürünleri, kağıt, deri ve kösele, lastik-plastik, kimya, cam, demir çelik, demir dışı metaller, taşıt araçları, madeni eşya, makine imalatı, elektrikli makineler, elektronik, çimento, pişmiş kil ve çim.ger, inşaat ve seramik gibi sektörleri kapsıyor. 1999 yılından Nisan 2009'a kadar bu grupta faaliyet gerçekleştiren firmaların aldığı toplam teşvik belgesi sayısı 2 bin 609. Bu belgelerin makine ve nakit teşviklerinin toplamı ise 11 milyar 674 milyon 611 bin lira.

* İmalat sektörü içinde yer alan sektörler içinde aynı sürelerde en fazla teşvikten yararlanan sektörler ise sırasıyla 2 milyar 712 milyon ile dokuma ve giyim, 3 milyar 055 milyon ile taşıt araçları, 1 milyar 120 milyon lira ile gıda ve içki, 1 milyar 199 milyon lira ile çimento, 350 milyon lira ile madeni eşya ve 212 milyon lira ile kimya olarak göze çarpıyor.

* 2009 yılı ilk 4 ayık veriler göz önüne alındığında ise imalat sektörünün tamamına 1 milyar 834 milyon 177 bin 068 liralık teşvik verildiği izleniyor.

Tarım teşviklerinde durum ne?

* Tarıma yönelik verilen teşviklerin genel durumuna baktığımızda teşvik kapsamının her yıl arttığını söylemek mümkün. Aralarında bitkisel üretim, hayvancılık, su ürünleri ve ormancılığın bulunduğu sektöre bu güne kadar toplam 122 yatırım teşvik belgesi verilmiş durumda. Teşvik belgesine karşılık makine ve nakit teşvik toplamı bu alanda 411 milyon 386 bin lira. Bu kalem içinde yer alan bitkisel üretim teşvikten en fazla payı kapatan alt sektör. Bu sektörün istihdamdaki payı 2 bin 76 kişi. Tarım sektörünün 10 yıl içinde istihdam yarattığı toplam sayı ise 3 bin 213 kişi.

Madene 162 belge verildi

* Son yıllarda maden sektöründe de teşviklerin artışı gözleniyor. Bu alana 10 yıllık süre içinde toplam 175 adet teşvik belgesi verilmiş durumda. 2008'de ise bu sayının 162'ye indiği görülüyor. Madencilik alt sektörlerinde yer alan istihraç, işleme, zenginleştirme ve zenginleştirme işleme alanlarında toplam teşvik rakamı 743 milyon lira ve istihdama katkısı 5 bin 142 kişi. Bu rakamın 1788ini ise tek başına istihraç ve işletme oluşturuyor.

Sektörlerin 10 yıllık teşvik ve istihdam raporu				
SEKTÖR	BELGE SAYISI	NAKİT TL	MAKİNE BEDELİ TL	YARATTIĞI İSTİHDAM (Kişi)
TARIM	122	409.962.858	1.423.807	3.243
MADEN	162	742.948.431	93.237	5.160
İMALAT	2.609	11.123.455.342	74.335.353	66.478
ENERJİ	144	8.600.000.000	84.958.554	5.142
HİZMET	744	8.465.130.172	31.983.876	40.970
TOPLAM	3.781	29.341.496.803	192.794.827	120.993

Karadeniz teşvikte büyüyor

* Bölgeler itibariyle incelendiğinde de teşviklerin özellikle Marmara bölgesindeki

ağırlığını kaybettiği gözleniyor. Bir dönem yüzde 50'lere dayanan Marmara bölgesi şimdilerde ağırlığını yüzde 30'lara düşürmüş durumda. Buna karşın son 10 yılda yatırım teşviklerinde payını artıran il ise Karadeniz. Sözkonusu bölge 2003 yılında yatırım teşviklerinden 2.3 oranında pay alırken, bu oran şimdilerde yüzde 12'lere çıkmış görünüyor. Doğu Anadolu bölgesi de yatırım teşviğinden aldığı payı artıran iller arasında yer alıyor.

Bölgeler	Yatırım Teşvik Belgelerinin Bölgeler itibariyle yüzde dağılımı												
	1995	1996	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Marmara	41,2	49,2	39,6	42,0	36,8	39,4	39,1	48,4	40,5	38,9	37,0	30,7	30,2
İç Anadolu	10,5	11,5	13,1	15,0	9,0	9,1	15,1	13,1	16,6	13,7	14,8	14,6	14,5
Ege	12,6	10,0	16,4	12,0	7,5	10,5	12,2	9,8	12,3	13,8	9,9	8,1	8,6
Akdeniz	15,8	11,7	9,4	7,3	21,3	9,3	12,8	13,8	11,5	17,7	16,1	15,9	15,4
Karadeniz	2,6	4,3	7,1	7,4	8,4	5,8	3,9	2,5	7,2	6,9	10,0	11,9	12,2
Doğu Anadolu	3,0	2,2	2,8	2,2	2,4	2,5	2,6	1,5	2,5	3,5	3,0	4,1	4,8
Güneydoğu Anadolu	13,8	9,6	7,5	3,9	3,6	18,9	9,2	7,3	7,8	4,8	6,0	4,9	4,2
Çok Bölgeli	0,5	1,5	4,2	10,2	11,1	4,6	5,0	3,7	1,6	0,8	3,2	9,7	10,1
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Yeni yatırımlar azalıyor

* Yatırım teşvik belgelerinin mahiyetine göre yüzdeler dağılımları da son dönemlerde verilen teşviklerde yeni yatırımların azaldığını ortaya koyuyor. Çevre koruma, araştırma geliştirme, restorasyon ve yap işlet devret gibi alanlarda ise teşviklerin olmadığı izleniyor.

Mahiyet	Yatırım Teşvik Belgelerinin Mahiyetine göre yüzdeler dağılımı											
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
Komple Yeni Yatırım	76,5	67,4	70,4	57,1	56,1	62,5	54,9	70,4	76,1	71,4	70,1	
Tevsii	12,7	16,8	15,7	17,1	24,8	21,8	30,4	19,7	16,2	20,8	21,4	

